

УДК 352

DOI: 10.18524/2413-9998/2019.3(43).183653

Шелест О. Л.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри міжнародних

економічних відносин та фінансів

Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

пров. Отакара Яроша, 8, м. Харків, 61045 Україна

e-mail: ashelest1973@gmail.com

Касідей О. Г.,

магістрант

кафедри міжнародних економічних

відносин та фінансів

Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

пров. Отакара Яроша, 8, м. Харків, 61045 Україна

e-mail: kasideyolga@gmail.com

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ВИКОНАННЯ ДОХОДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ

Питання забезпечення раціональності у формуванні доходів місцевих бюджетів і пошук резервів їх збільшення набувають особливої актуальності в умовах децентралізації. Нині діюча система формування доходів місцевих бюджетів, що сформувалася в Україні, характеризується низькою часткою їх власних доходів і збільшенням обсягів міжбюджетних трансфертів. Це обмежує фінансові можливості органів місцевого самоврядування та є визначальним фактором, який стримує трансформаційні перетворення у державі.

Метою дослідження є поглиблення теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо формування доходів місцевих бюджетів з визначенням напрямів посилення їх ролі у стимулюванні соціально-економічного розвитку територій в умовах децентралізації.

В статті розкрито сутність місцевого бюджету як основи фінансової бази в умовах децентралізації. Наводиться аналіз формування доходів місцевого бюджету в умовах децентралізації. Визначаються перспективні напрями формування і використання коштів місцевого бюджету, а також вказується на необхідність посилення інвестиційної складової місцевого бюджету. Запропоновано заходи щодо удосконалення механізму збільшення доходів місцевого бюджету.

Ключові слова: місцевий бюджет; дефіцит бюджету; державні трансферти; дотація; місцеве самоврядування.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Радикальні ринкові перетворення, які здійснюються в Україні, вимагають розробки нової бюджетно-податкової політики. Побудова децентралізованої моделі унітарного устрою із наданням самостійності органам місцевого самоврядування у вирішенні соціально-економічних задач на підлеглий їм території, вимагає побудови адекватного механізму міжбюджетних відносин, що відповідає інтересам держави та інтересам громадян. Одним із головних принципів побудови бюджетної системи України є бюджетна самостійність. Цей принцип побудови бюджетної системи набуває все більшого поширення у фінансовій системі унітарних держав, до яких відноситься і Україна. Актуальність проблеми формування доходів місцевих бюджетів і використання їхніх коштів зростає в умовах фінансово-економічної кризи. Забезпечення місцевого самоврядування стабільними та достатніми фінансовими ресурсами є запорукою становлення дієздатної та ефективної місцевої влади. Причому без фінансової самостійності місцевих бюджетів з її численними складниками й урахування податкового потенціалу кожної території побудова та розвиток ефективної національної економіки неможливі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним і практичним аспектам формування місцевих бюджетів у контексті децентралізації присвячено праці таких вітчизняних вчених, як А. Буряченко, О. Василик, Н. Власюк, І. Волохова, Т. Гуржий, Д. Григолазова, Б. Данилишин, В. Іванов, П. Круш, О. Кириленко, І. Луніна, А. Лучка, В. Мельник, К. Павлюк, В. Савченко, А. Соколовська, С. Слухай, В. Федосов, О. Шевченко, І. Чугунов та інші. Автори єдині в поглядах на проблему формування доходної бази місцевих бюджетів та необхідності розробки механізмів збільшення доходів бюджетів місцевого самоврядування. Водночас проблеми поповнення доходної частини місцевого бюджету потребують додаткових досліджень.

Постановка завдання. Питання місцевих бюджетів набуває особливої актуальності на шляху євроінтеграції України. Тому доцільним є дослідження та поглиблення раціонального і дієвого

інструментарію фінансового забезпечення розвитку місцевого самоврядування; визначення теоретичних засад сутності фіскальної децентралізації в процесі формування доходів місцевих бюджетів; проведення аналізу тенденцій формування доходів місцевих бюджетів у контексті децентралізації бюджетної системи; обґрунтування напрямків раціоналізації процесу формування доходів місцевих бюджетів в умовах посилення фінансової автономії місцевого самоврядування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Складовою частиною єдиною системи державних фінансів є місцеві фінанси. Місцеві фінанси відіграють важливу роль у розподілі та перерозподілі частини національного доходу у відповідності до завдань, спрямованих на підвищення матеріального і культурного рівня населення. Через систему місцевих фінансів забезпечується проведення державної бюджетної політики на рівні територій, створення фінансово самостійних органів місцевої влади, забезпечення обґрунтованого перерозподілі доходних і витратних повноважень між окремими рівнями бюджетів з метою підвищення добробуту населення країни. «На відміну від державних фінансів, відмічав І. Усков, – місцеві фінанси функціонують в рамках визначеної частини об'єднаної межами окремих територій і наближені до їх потреб» [1].

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР, бюджет місцевого самоврядування ототожнюється з поняттям «місцевий бюджет» і визначається як план утворення і використання фінансових ресурсів для забезпечення функцій і повноважень місцевого самоврядування. Аналіз визначень дав змогу встановити, що місцевий бюджет представляє собою фонд фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування, який призначений для фінансового забезпечення покладених на них функцій. Місцевий бюджет відповідно до п. 1 ст. 63 БКУ цього містить надходження і витрати на виконання повноважень місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування [2].

Особливістю місцевих бюджетів порівняно з державним бюджетом є їх соціальна спрямованість, оскільки на місцеві органи лягає

тягар щодо фінансування соціальної сфери. Як відмічали А. Козарезенко [3], Т. Кваша [4], кошти місцевих бюджетів витрачаються переважно на утримання закладів освіти, охорони здоров'я, культури та спорту, надання пільг та субсидій населенню. У випадку, якщо власних доходів місцевих бюджетів недостатньо для фінансування цих функцій, з державного бюджету їм надаються з державного бюджету трансферти. За рахунок трансфертів місцеві органи можуть у повній мірі надавати суспільні послуги населенню громад.

Місцевий бюджет як фінансовий план місцевих органів самоврядування складається із двох частин: доходів та видатків. Доходи місцевого бюджету представляють собою сукупність фінансових ресурсів, які акумульовані місцевими органами влади для фінансування витрат. За рахунок доходів, отриманих місцевими органами влади, фінансуються найбільш соціально значущі видатки, зокрема, в сфері освіти та охорони здоров'я, на соціальний захист населення, видатки в сфері ЖКГ.

Загальний фонд місцевого бюджету включає надходження, що визначені для забезпечення ресурсами загальних витрат і не призначаються на конкретні цілі [5]. У більшості випадків загальний фонд є джерелом видатків бюджету. До загального фонду включаються усі доходи бюджету, за винятком тих, які зараховуються до спеціального фонду бюджету. Спеціальний фонд бюджету містить надходження до бюджету, призначені для спрямування на конкретні заходи, та витрати з бюджету на реалізацію цих заходів, які проводяться за рахунок відповідних надходжень [6]. Джерела фінансування спеціального фонду визначені ст. 71 БКУ.

Виконання органами місцевого самоврядування власних та делегованих повноважень в повному обсязі у значній мірі залежить від розміру їх доходів. Саме фінансові ресурси, які є у розпорядженні місцевих бюджетів, дають їм змогу надавати суспільні послуги, здійснювати соціальний захист населення, впливати на розвиток регіону в цілому. Обсяг доходів визначає рівень фінансової самостійності місцевих органів влади [7].

В управлінні Державної казначейської служби України у м. Харкові Харківської області станом на 01 січня 2016 року об-

слуговувалось 68 установ та організацій місцевого бюджету, з них 47 розпорядників бюджетних коштів та 21 одержувач бюджетних коштів. Після затвердження розпису місцевих бюджетів, але не пізніше ніж через 30 днів після затвердження бюджету, місцеві фінансові органи надають до органів Казначейства на паперових та електронних носіях розпис місцевих бюджетів.

Проаналізуємо стан виконання доходної частини місцевого бюджету, основою є статистична звітність Державної казначейської служби України у м. Харків, а також інші офіційні джерела.

Аналіз виконання місцевого бюджету за 2016–2018 рр. показав, що реалізація реформи бюджетної децентралізації дала позитивні результати (таблиця 1).

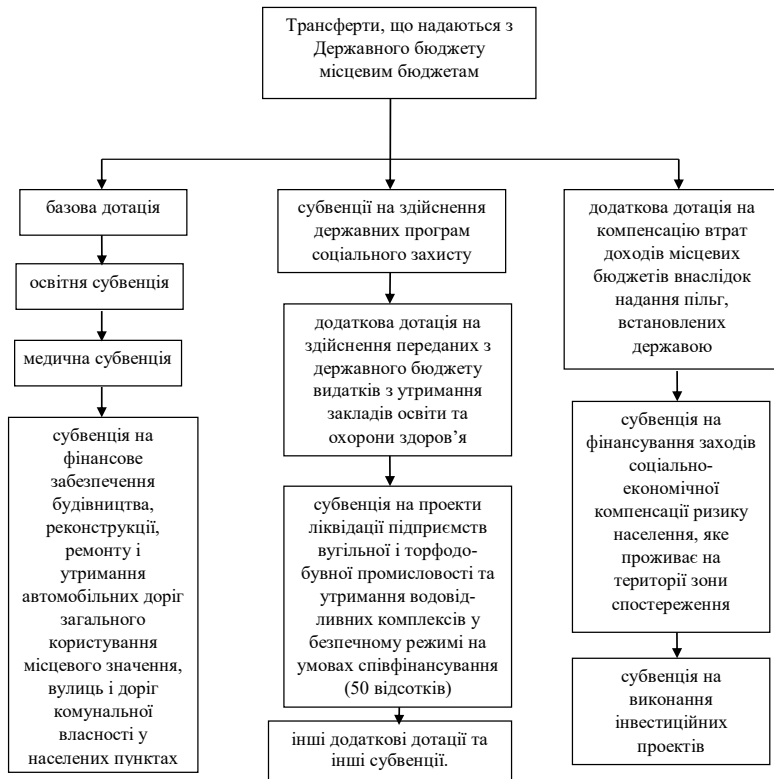

Рис. 1. Види дотацій, наданих місцевим бюджетам з Державного бюджету України

Джерело: [2].

Як свідчать розрахунки, за 2016–2018 рр. загальний обсяг надходжень місцевого бюджету збільшився на 3689,7 млн грн, або на 84,9 %. Збільшення обсягу надходжень відбувалося як за доходами загального фонду (на 3506,5 млн грн), так і за доходами спеціального фонду (на 183,2 млн грн). В структурі доходів бюджету (без урахування трансфертів) основна частка доходів припадає на загальний фонд. Так, у 2018 р. питома вага загального фонду в обсязі доходів бюджету склала 93,4 % (у 2015 р. – 92,0 %). У цілому за 2016–2018 рр. чітко проявились негативні тенденції у плануванні доходів. Результатом цього стало невиконання доходної частини місцевого бюджету. Зокрема, у 2018 р. обсяг недоотриманих коштів становив 447,6 млн грн. Так, у 2016 р. фактичний обсяг надходжень був недовиконаний на 0,7 %, у 2017 р. – на 1,1 %, у 2018 р. – на 5,6 %.

Таблиця 1

**Обсяг надходжень місцевого бюджету за 2016–2018 рр.
(без урахування міжбюджетних трансфертів)**

№	Фонд	2016 р.		2017 р.		2018 р.		2018/2016	
		факт, млн грн	виконання, %	факт, млн грн	виконання, %	факт, млн грн.	виконання, %	абсолютний приріст (+, -), млн грн	темп приросту, %
1	Загальний фонд	3999,1	99,3	5633,3	98,9	7505,6	94,4	+3506,5	87,7
2	Спеціальний фонд	346,7	106,8	388,7	105,6	529,9	173,7	+183,2	52,9
3	Разом	4345,8	99,9	6022,0	99,3	8035,5	97,3	+3689,7	84,9

Джерело: розраховано авторами.

Важливого значення у формуванні доходів місцевого бюджету відіграють трансферти. Незважаючи на зростаючі обсяги власних надходжень, трансферти відіграють важливу роль у формуванні доходів місцевого бюджету (таблиця 2).

Результати реформи децентралізації дають позитивні результати. Якщо у 2015 р. власні доходи бюджету склали 54,2 % від загального обсягу надходжень, тоді як у 2018 р. вони зросли до

59,4 %, або на 5,2 %. Найбільші темпи зростання власних доходів спостерігалися в 2017 р. Проте, незважаючи на позитивні тенденції, трансферти відіграють важливу роль у формуванні доходів місцевого бюджету.

Таблиця 2

**Динаміка обсягів доходів місцевого бюджету за
2016–2018 рр.**

Роки	Доходи місцевого бюджету, млн грн		Питома вага власних надходжень, %
	без урахування трансфертів	з урахуванням трансфертів	
2015	3547,6	5145,8	54,2
2016	4345,8	7863,3	55,3
2017	6022,0	10247,7	58,8
2018	8035,5	13535,1	59,4

Джерело: розраховано авторами.

Як відомо з попереднього розділу, місцевий бюджет складається із загального фонду та спеціального фонду. Основою доходів місцевих бюджетів є загальних фонд. Динаміка надходжень до загального фонду характеризується даними, наведеними в таблиця 3.

Таблиця 3

Обсяг і структура доходів загального фонду місцевого бюджету за 2016–2018 рр.

№	Групи доходів	2016 р.		2017 р.		2018 р.	
		млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
1	Податкові надходження	3886,4	97,2	5439,8	96,6	7263,3	96,8
2	Неподаткові надходження	53,3	1,3	82,6	1,5	100,8	1,3
3	Доходи від операцій з капіталом	59,5	1,5	110,9	2,0	141,5	1,9
4	Усього	3999,1	100,0	5633,3	100,0	7505,6	100,0

Джерело: розраховано авторами.

Аналіз табл. 3 свідчить, що головним джерелом надходжень до бюджету є податкові надходження, частка яких знизилася з 97,2 % у 2016 р. до 96,8 % у 2017 р. В цілому приріст за 2016–2018 рр. склав 3376,9 млн грн.

Другою за розміром складовою частиною доходів місцевих бюджетів є дохід від операцій з капіталом, обсяг доходу збільшився за 2016–2018 рр. Їх частка зросла з 1,5 % у 2016 р. до 1,9 % у 2018 р. Третя група доходів – неподаткові надходження – займають незначну частку у доходах місцевого бюджету. Питома вага неподаткових надходжень за досліджуваний період практично не змінилася і становить 1,3 %.

Оскільки податкові надходження складають основну частину доходів місцевого бюджету, розглянемо особливості їх динаміки. Основою податкової бази бюджету становлять надходження від податку на доходи фізичних осіб. За 2016–2018 рр. обсяг надходжень від ПДФО зріс з 1987,1 млн грн до 4064,8 млн грн. Частка надходжень від податку на доходи фізичних осіб у загальному обсязі податкових надходжень зросла з 51,1 у 2015 р. до 56,0 % у 2018 р. Серед основних факторів зростання доходів місцевого бюджету склало збільшення прожиткового мінімуму та розміру мінімальної заробітної плати.

Другою за обсягом податкових надходжень є податок на майно. Якщо у 2016 р. надходження від цього податку забезпечували 20,3 % від загального обсягу податкових надходжень, тоді як у 2018 р. вони скоротилися до 17,8 %. Єдиний податок є третім за обсягом надходжень до місцевого бюджету. У 2018 р. податкові надходження від єдиного податку склали 1344,5 млн грн, що становить 18,5 % від загального обсягу податкових надходжень (у 2017 р. відповідно 18,4 %).

Вагомими джерелом місцевих доходів є акцизний податок, частка якого у 2018 р. склала 7,1 % проти 8,1 % у 2016 р. Слід зазначити, що до місцевих бюджетів зараховується 13,44 % акцизного податку з виробленого та ввезеного пального, а також 5 % від реалізації акцизних товарів суб'єктами роздрібною торгівлі.

Відповідно до ст. 64 Бюджетного кодексу України, податок на прибуток підприємств, які знаходяться у комунальній власності,

у повному обсязі зараховується до місцевого бюджету. У відповідності до ст. 136 Податкового кодексу України, базова ставка податку складає 18 %. У 2018 р. надходження від податку на прибуток комунальних підприємств становили 36,3 млн грн, або 0,5 % від загального обсягу податкових надходжень. Порівняно із 2017 р. обсяг надходжень зріс на 14,9 млн грн.

Важливу роль у формуванні доходів місцевих бюджетів відіграє спеціальний фонд. Кошти, які акумулюються в ньому, використовуються місцевими органами самоврядування з метою фінансування окремих програм, в тому числі і програм розвитку [8]. Динаміка обсягу та структури надходжень до спеціального фонду місцевого бюджету характеризується наступними даними. У 2018 р. обсяг доходів спеціального фонду бюджету склав 529,9 млн грн, що на 141,1 млн грн більше порівняно із 2017 р. Основним джерелом доходів спеціального фонду є власні надходження бюджетних установ. Їх частка зросла з 72,4 % у 2016 р. до 77,8 % у 2018 р. В цілому за досліджуваний період приріст надходжень становив 142,9 млн грн.

Другим важливим джерелом спеціального фонду є надходження від продажу землі. У 2018 р. питома вага доходів від продажу землі становила 10,8 % проти 15,2 % у 2016 р. Порівняно із 2017 р. доходи від продажу землі у 2017 р. зросли в абсолютному розмірі на 3,2 млн грн.

Незначне місце в структурі податкових надходжень займає екологічний податок, обсяг якого становив у 2018 р. становили лише 1,0 млн грн. Це означає, що екологічний податок не забезпечує доходи місцевого бюджету значними надходженнями.

Характеризуючи інші надходження, слід зазначити їх незначний розмір. Серед названих доходів слід відзначити доходи у вигляді процентів, отриманих від кредитів, наданих молодим сім'ям та одиноким матерям.

Одним із негативних факторів, що стримує нарощування фінансового потенціалу місцевих бюджетів, є недосконалість механізму адміністрування податку на майно. Зокрема, на місцевому рівні відсутні фінансові ресурси для інвентаризації землі та про-

ведення її грошової оцінки [9]. Крім того, податок на нерухоме майно характеризується наявністю наступних проблем:

1) близько 90 % нерухомого майна на сьогодні не зареєстроване в електронній базі реєстру прав власності на нерухоме майно, що є причиною недоотримання місцевими бюджетами податкових надходжень;

2) непривабливість податку на майно для населення, що спричинене проблемами з адміністрування. По-перше, податок на нерухоме майно втратив елітність, тобто податковий тягар несе значна кількість населення країни, яке не можна віднести до можливих верств.

Крім того, слід зазначити, що потребує удосконалення адміністрування оподаткування землі. На наш погляд, під час здійснення оподаткування необхідно враховувати хімічно-фізіологічні властивості землі (для земель, які призначені для вирощування сільськогосподарських культур), розташування та способ використання. Це потребує розроблення прозорого механізму, який би знизив можливість для ухилення від сплати податку та вплив людського фактору.

Оскільки податок на майно характеризується широким поширенням та у випадку встановлення загального підходу до визначення розмірів та суми його сплати (потребує урахування усіх особливостей об'єкта оподаткування у визначеному розмірі податку для кожного окремого регіону, з урахуванням територіального розміщення, хіміко-біологічних властивостей земель, способ її використання). На сьогодні власники однієї і тієї ж нерухомості, яка розташована у різних регіонах, сплачують різний податок. Це негативно впливає на матеріальний стан населення, оскільки більш фінансово потужні регіону мають можливість встановлювати більш низькі ставки податку. Як наслідок, значна диференціація у сплаті податку за один і той же об'єкт. Вирішенням цієї ситуація можливо на основі переходу на єдину систему оподаткування. Тому, на нашу думку, буде доцільним встановити єдині ставки податку на майно, відмінне від земельної ділянки єдиними для всієї країни. У зв'язку з цим відпаде необхідність встановлення ставок податку місцевими органами самоврядування.

Внесення змін щодо змін у ставках податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, та в базі оподаткування буде сприяти, по-перше, надходженню додаткових фінансових ресурсів; реалізації принципу соціальної справедливості; зміни пріоритетів у заощадженнях населення. В розвинених країнах цей податок розглядається як податок на заможних. На жаль, в Україні, його величина не залежить від вартості об'єкта нерухомого майна. Всі ці заходи в кінцевому рахунку будуть сприяти наповненню місцевого бюджету країни.

Аналіз формування місцевого бюджету засвідчив, що основними проблемами формування доходної частини бюджету є: слабка мотивація місцевої влади; низький рівень виконавчої дисципліни; низький рівень ресурсного забезпечення; недосконалість бюджетного процесу. Незважаючи на зростання доходів місцевого бюджету, міжбюджетні трансферти займають значну частину доходів. Всі ці фактори є свідченням неефективної бюджетної системи.

Для подолання визначених недоліків у формуванні доходної частини місцевих бюджетів можна запропонувати систему заходів.

Як свідчать проведені у попередньому розділі розрахунки, основних джерелом формування доходів місцевих бюджетів виступає податок на доходи фізичних осіб. Відповідно до ст. 163 ПКУ об'єктом оподаткування є загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід, доходи з джерела його походження в Україні, а також іноземні доходи, які отримані з джерел за межами України. Таким чином, рівень оподаткування зачіпає значну кількість населення країни.

Внаслідок реформування міжбюджетних відносин у процесі децентралізації бюджети сіл, селищ та міст районного значення втратили податок на доходи фізичних осіб як важливе джерело податкових надходжень.

Отже, сплата ПДФО повинна передбачити, по-перше, зарахування податку за місцем реєстрації (проживання) фізичної особи, що забезпечить фінансове вирівнювання місцевих бюджетів за даним показником; по-друге, стимулювання економічного розвитку територіальних громад з метою забезпечення зростання надходжень податку до місцевих бюджетів.

Рис. 2. Заходи щодо збільшення доходної частини місцевих бюджетів
Джерело: [7].

Таким чином, покращення адміністрування ПДФО повинно передбачати, по-перше, зміну порядку зарахування податку за місцем реєстрації (проживання) платника податку. Це, на нашу думку, буде сприяти зниженню рівня диференціацію місцевих бюджетів за рівнем податкових надходжень, а по-друге, буде стимулювання економічне зростання місцевих територіальних громад шляхом збільшення податкових надходжень до місцевих бюджетів.

Висновки та пропозиції. Дослідження видів класифікації доходів місцевих бюджетів у нормативній та економічній літературі дало змогу встановити слідуєчі ознаки класифікацій: за джерелами надходження; за формою залучення (власні; закріплені, регулюючи); за призначенням; за участю у розрахунку міжбюджетних трансфертів (доходи, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, доходи, що не враховуються при ви-

значенні міжбюджетних трансфертів); за бюджетною класифікацією; в залежності від типу повноважень (доходи на здійснення власних повноважень, доходи на здійснення делегованих повноважень). Така класифікація дозволяє оцінити кожний вид надходження до місцевого бюджету з різних точок зору.

Внаслідок першого етапу децентралізації в Україні відбулася передача органам місцевого самоврядування додаткових бюджетних повноважень і закріплення стабільних джерел доходів для реалізації їх основних функцій. Внаслідок змін до Бюджетного кодексу України забезпечено збільшення джерел формування доходної бази місцевих бюджетів за рахунок передачі їм окремих доходів з державного бюджету: 100 % плати за надання адміністративних послуг, 100 % державного мита, 10 % податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки, а також до місцевих бюджетів також зараховано 80 % екологічного податку (раніше – 35 %). В результаті реформ збільшилися джерела формування доходної бази місцевих бюджетів за рахунок передачі окремих доходів з державного бюджету, запроваджено новий вид податку – акцизного податку з кінцевих продажів, розширення бази оподаткування податком на нерухомість.

Аналіз доходів місцевого бюджету дозволи встановити, що основним методом фінансового вирівнювання доходів місцевих бюджетів є міжбюджетні трансферти. За останні роки відбулися суттєві зміни у видах та порядку розрахунку міжбюджетних трансфертів. З 2015 р. в Україні з метою вирівнювання доходів місцевих бюджетів використовуються наступні види міжбюджетних трансфертів: базова дотація; субвенція; реверсна дотація; додаткові дотації.

З метою удосконалення міжбюджетних відносин запроваджено новий механізм міжбюджетних трансфертів – систему тотального збалансування місцевих бюджетів усіх рівнів замінено системою горизонтального вирівнювання, в основі якої лежить рівень податкоспроможності територій. При цьому, вирівнювання здійснюється лише по одному податку – податку на доходи фізичних осіб, решта податкових надходжень залишаються у повному роз-

порядженні місцевих органів влади. Нова система вирівнювання є стимулюючою, оскільки лише 50 % коштів бюджетів-донорів вилучається лише для вирівнювання спроможності інших територій, а не на користь державного бюджету.

Список використаної літератури

1. Усков І. В. Розвиток системи місцевих фінансів в Україні. Сімферополь : Приватне підприємство «Видавництво «Тарпан», 2013. 838 с.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>. (дата звернення: 02.09.2019).
3. Козарезенко А. В. Місцеві бюджети : можливості регулювання розвитку людського потенціалу. *Фінанси України*. 2016. № 4. С. 65-82.
4. Кваша Т. К. Фіскальна децентралізація: моделі її впливу на економічний розвиток. *Технологический аудит и резервы производства*. 2015. № 5/5 (25). С. 70-74.
5. Місцеві фінанси : підручник / за ред. О. П. Кириленко. Київ : УБС НБУ, 2015. 579 с.
6. Чугунов І. Я. Фінансова політика України в умовах глобалізації економіки. *Вісник КНТЕУ*. 2016. № 5. С. 5-18.
7. Вінницька О. А. Оцінка стану децентралізації місцевих бюджетів України. *Економіка України*. 2018. № 7. С. 59-75.
8. Барабаш Т. Г. Вплив децентралізації на місцеві фінанси та зарубіжний досвід організації самоврядування. *Наукові праці НДФІ*. 2015. № 4(73). С. 27-41.
9. Козарезенко А. В. Місцеві бюджети: можливості регулювання розвитку людського потенціалу. *Фінанси України*. 2016. № 4. С. 65-82.

Стаття надійшла 18.09.2019 року

Шелест А. Л.,

к.э.н., доцент,

доцент кафедри міжнародних

економічних отношений и финансов

Харьковский торгово-экономический институт КНТЕУ

пер. Отакара Яроша, 8, г. Харьков, 61045, Украина

e-mail: ashelest1973@gmail.com

Касидей О. Г.

магістрант

кафедры международных экономических

отношений и финансов

Харьковский торгово-экономический институт КНТЕУ

пер. Отакара Яроша, 8, г. Харьков, 61045, Украина

e-mail: kasideyolga@gmail.com

УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМА ИСПОЛНЕНИЯ ДОХОДНОЙ ЧАСТИ МЕСТНОГО БЮДЖЕТА

Вопрос обеспечения рациональности в формировании доходов местных бюджетов и поиск резервов их увеличения приобретают особую актуальность в условиях децентрализации. Ныне действующая система формирования доходов местных бюджетов, сформировавшаяся в Украине, характеризуется низкой долей их собственных доходов и увеличением объемов межбюджетных трансфертов. Это ограничивает финансовые возможности органов местного самоуправления и является определяющим фактором, сдерживающим трансформационные преобразования в государстве.

Целью исследования является углубление теоретических основ и разработка практических рекомендаций по формированию доходов местных бюджетов с определением направлений усиления их роли в стимулировании социально-экономического развития территорий в условиях децентрализации.

В статье раскрыта сущность местного бюджета как основы финансовой базы в условиях децентрализации. Приводится анализ формирования доходов местного бюджета в условиях децентрализации. Определяются перспективные направления формирования и использования средств местного бюджета, а также указывается на необходимость усиления инвестиционной составляющей местного бюджета. Предложены меры по совершенствованию механизма увеличения доходов местного бюджета.

Ключевые слова: местный бюджет; дефицит бюджета; государственные трансферты; дотации; местное самоуправление.

Shelest O. L.,

Phd in Economics, associate professor,
Associate Professor
of the Department of International
Economic Relations and Finance
Kharkov Trade and Economic Institute of KNTEU
Otakar Yarosha lane, 8, Kharkov, 61045, Ukraine
e-mail: ashelest1973@gmail.com

Kasidei O. H.,

Master's Degree Student
of the Department of International
Economic Relations and Finance
Kharkov Trade and Economic Institute of KNTEU
Otakar Yarosha lane, 8, Kharkov, 61045, Ukraine
e-mail: kasideyolga@gmail.com

IMPROVEMENT OF THE MECHANISM OF IMPLEMENTATION OF THE LOCAL BUDGET

The radical market changes taking place in Ukraine require the development of a new fiscal policy. One of the main principles of building the budget system of Ukraine is budget independence. This principle of building a budget system is becoming more widespread in the financial system of unitary states, to which Ukraine also applies.

The urgency of the problem of generating local budget revenues and the use of their funds has increased in the financial and economic crisis. Providing local governments with stable and sufficient financial resources is the key to becoming a capable and efficient local authority. Moreover, without the financial autonomy of local budgets with its numerous components and taking into account the tax potential of each territory, it is impossible to build and develop an effective national economy.

The purpose of the study is to deepen the theoretical foundations and to develop practical recommendations on the formation of local budget revenues with the identification of directions to strengthen their role in stimulating the socio-economic development of territories in the context of decentralization.

The analysis of local budget revenues allowed us to establish that the main method of financial equalization of local budget revenues is intergovernmental transfers. In recent years, there have been significant changes in the types and manner of calculating intergovernmental transfers. Since 2015, the following types of intergovernmental transfers have been used to equalize local budget revenues: basic subsidy; subvention; reverse grant; additional grants.

In order to improve intergovernmental relations, a new mechanism of intergovernmental transfers has been introduced - the system of total balancing of local budgets at all levels has been replaced by a horizontal equalization system based on the level of taxability of the territories. At the same time, the equalization is carried out only on one tax – the personal income tax, the rest of the tax revenues remain at the disposal of local authorities. The new equalization system is stimulating, since only 50 % of donor budget funds are earmarked only for balancing the capacity of other territories, and not for the benefit of the state budget.

Keywords: local budget; budget deficit; government transfers; subsidies; local self-government.

References

1. Uskov, I. V. (2013). Rozvytok systemy mistsevykh finansiv v Ukraini [Development of the local finance system in Ukraine]. Simferopol : Pryvatne pidpriemstvo «Vydavnytstvo «Tarpan». [in Ukrainian].
2. Biudzhetni kodeks Ukrainy [Budget Code of Ukraine]. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>. [in Ukrainian].
3. Kozarezenko, A. V. (2016). Mistsevi biudzhety : mozhlyvosti rehulivannia rozvytku liudskoho potentsialu [Local budgets: possibilities for regulating human development]. *Finansy Ukrainy. – Finances of Ukraine*, Vol. 4, Pp. 65-82. [in Ukrainian].

4. Kvasha, T. K. (2015). Fiskalna detsentralizatsiia: modeli yii vplyvu na ekonomichnyi rozvytok [Fiscal decentralization: models of its impact on economic development]. *Tekhnolohycheskyi audyt y rezervy proyzvodstva. – Technological audit and production reserves*, Vol. 5/5 (25), Pp. 70-74. [in Ukrainian].
5. Kyrylenko, O. P. (Eds). (2015). Mistsevi finansy [Local finance]. Kyiv : UBS NBU [in Ukrainian].
6. Chuhunov, I. Y. (2016). Finansova polityka Ukrainy v umovakh hlobalizatsii ekonomiky [Financial policy of Ukraine in the conditions of globalization of economy]. *Visnyk KNTEU. – KNTEU Bulletin*, Vol. 5, Pp. 5-18. [in Ukrainian].
7. Vinnytska, O. A. (2018). Otsinka stanu detsentralizatsii mistsevykh biudzhetyv Ukrainy [Assessment of decentralization of local budgets of Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy. – Ukrainian economy*, Vol. 7, Pp. 59-75. [in Ukrainian].
8. Barabash, T. H. (2015). Vplyv detsentralizatsii na mistsevi finansy ta zarubizhnyi dosvid orhanizatsii samovriaduvannia [Influence of decentralization on local finances and foreign experience of self-government organization]. *Naukovi pratsi NDFI. – Scientific works of NDFI*, Vol. 4 (73), Pp. 27-41. [in Ukrainian].
9. Kozarezenko, A. V. (2016). Mistsevi biudzhety: mozhlyvosti rehuliuвання rozvytku liudskoho potentsialu [Local budgets: possibilities for regulating human development]. *Finansy Ukrainy. – Finances of Ukraine*, Vol. 4, Pp. 65-82. [in Ukrainian].